

Araştırma Değerlendirme ve Teşvik Sistemlerinin Akademisyenlerin Rant Kollama Davranışları Üzerindeki Etkileri: Bir Keşfedici Örnek Olay Araştırması

The Effects of Research Assessment and Incentive Systems on Rent-Seeking Behaviors of Academics: An Exploratory Case Study

Umut AL, Yaşar TONTA

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atıf yapmak için/ To cite this article:

Al, U. ve Tonta, Y. (2022). Araştırma değerlendirme ve teşvik sistemlerinin akademisyenlerin rant kollama davranışları üzerindeki etkileri: Bir keşfedici örnek olay araştırması. *Bilgi Dünyası*, 23(1), 23-47. doi: 10.15612/BD.2022.670

Makale türü / Paper type: Hakemli / Refereed

Araştırma Makalesi / Research Article

Doi: 10.15612/BD.2022.670

Geliş Tarihi / Received: 18.03.2022

Kabul Tarihi / Accepted: 27.04.2022

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 16.05.2022

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / University and Research Librarians Association

Posta Adresi / Postal Address: Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenışehir, Ankara, TÜRKİYE/TURKEY

Tel: +90 312 430 03 61; Faks / Fax: +90 312 430 03 61; E-posta / E-mail: bilgi@bd.org.tr

Web: <http://www.bd.org.tr/index.php/bd/index>

Araştırma Değerlendirme ve Teşvik Sistemlerinin Akademisyenlerin Rant Kollama Davranışları Üzerindeki Etkileri: Bir Keşfedici Örnek Olay Araştırması*

Umut AL** , Yaşar TONTA**

Öz

Araştırma değerlendirme ve teşvik sistemleri bilimsel araştırmaların kalitesini ölçmeyi amaçlar. Çünkü kaliteli araştırma çıktıları sadece insanların refahını değil, ülkelerin sosyo-ekonomik kalkınmasını ve rekabet edebilirliğini de artırır. Son yıllarda araştırmalar, kalite neredeyse tamamen göz ardı edilerek sadece nicel ölçütlere göre değerlendirilmekte ve araştırmacılar yayın sayısı, atıf sayısı gibi sayılar dikkate alınarak ödüllendirilmektedir. Ancak, sadece sayılara dayalı performans değerlendirme sistemleri zamanla araştırmacıları rant kollamaya teşvik etmektedir. Bu keşfedici örnek olay araştırmasında (exploratory case study), Türkiye'deki akademik yükselme ve teşvik sistemlerinin akademisyenlerin rant kollama davranışları üzerindeki etkileri incelenmektedir. Bu amaçla, Web of Science'ta (WoS) dizinlenen çok düşük etki faktörlü bir dergide, 2015 yılında yayımlanan Türkiye adresli makale yazarlarının akademik unvanlarındaki değişimler ile bu yazarların TÜBİTAK Uluslararası Bilimsel Yayınları Teşvik (UBYT) Programından yararlanıp yararlanmadıkları analiz edilmiştir. Bulgular, yazarların önemli bir kısmının niceliğe dayalı akademik yükselme ve teşvik sistemlerinin eksikliklerinden yararlanarak rant kolladıklarını, çeşitli etik sorunlar nedeniyle daha sonra WoS'tan çıkartılan bu dergide yayımladıkları sadece bir makaleyle bazı yazarların akademik unvanlar elde ettiklerini ve UBYT programından yararlanmak için dergide çok yüksek oranlarda tek ve iki yazarlı makale yayımladıklarını, ama dergi WoS'tan çıkartıldıktan sonra bu dergide yayın yapmaya hızla son verdiklerini göstermektedir. Akademisyenlerde rant kollama davranışlarını tetikleyen mevcut araştırma değerlendirme ve teşvik sistemlerinin yerine araştırmaların kalitesini öne çıkaran yeni araştırma değerlendirme sistemleri geliştirilmelidir.

Anahtar sözcükler: Araştırma değerlendirme, akademik yükselme ve teşvikler, rant kollama, rant kollama davranışları, keşfedici örnek olay araştırması.

* Bu araştırmanın ilk bulgularının bir özeti için bkz. Tonta ve Al (2022a).

** Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Ankara {umutal, tonta}@hacettepe.edu.tr

The Effects of Research Assessment and Incentive Systems on Rent-Seeking Behaviors of Academics: An Exploratory Case Study*

Umut AL** , Yaşar TONTA**

Abstract

Research assessment and incentive systems (RAIS) aim to measure the quality and the impact of scientific studies. For, the quality of research outputs increases not only the welfare of the people but also the socio-economic development and competitiveness of countries. Lately, the quality tends to get overlooked almost completely and the scientific works are assessed solely by the quantitative measures. Researchers are awarded based on some numbers such as numbers of publications or citations. Yet, RAIS based solely on numbers encourage researchers, in time, to develop rent-seeking behaviors. This exploratory case study investigates the effects of existing RAIS in Turkey on the rent-seeking behaviors of academics. It analyzes the changes in academic titles of authors who published papers in a journal with a very low impact factor as well as if they received monetary support from TÜBİTAK. Findings show that a significant portion of the authors was rent-seeking by taking advantage of the deficiencies of the existing systems; that some authors obtained academic titles with only one article published in this journal, which was later removed from the Web of Science (WoS) due to some ethical problems; and that they published articles with one or two authors at most at very high rates to benefit from TÜBİTAK's support. Yet, they quickly stopped publishing in this journal once it was removed from WoS. Existing RAIS triggering rent-seeking behaviors in academics should be discontinued, and, instead, the new ones highlighting the quality of research should be developed.

Keywords: Research assessment and evaluation, academic promotion and incentives, rent-seeking, rent-seeking behaviors, exploratory case study.

* For the summary of preliminary findings of this research, see Tonta and Al (2022a).

** Hacettepe University Department of Information Management, Ankara {umutal, tonta}@hacettepe.edu.tr

Giriş

Akademik ürünlerin oluşmasında birçok motivasyon kaynağı bulunmaktadır. Kimi çalışmalar gerçeğe ulaşma arzusu ya da bilimsel merak sonucu ortaya çıkarken, kimi çalışmaların literatüre girmesi unvan elde etme, para kazanma gibi farklı türdeki motivasyonlar sayesinde gerçekleşmektedir (Hartley, 2008, s. 16). Türkiye'deki uygulamalarda ise genellikle kaliteden çok nicelik ön planda tutulmaktadır. Doçentlik unvanı almak için geliştirilen ölçütler, devlet üniversitelerindeki akademik teşvik, TÜBİTAK Uluslararası Bilimsel Yayınları Teşvik (UBYT) Programı gibi uygulamalar farklı açılardan niceliksel üretim temelli rant sistemini –belki istemeden de olsa– beslemektedir. Belki de bu tür niceliksel ölçütlerin nesnel olduğu ve nesnel ölçütleri kullanmanın “daha az baş ağrıtıcı” olduğu düşünüldüğünden, zaman zaman gündeme getirilen sistem değişiklikleri ufak güncellemelerle yine nicelik temelli olarak sürdürülmektedir.

Türkiye'deki akademik yayıncılık ve araştırma değerlendirme ekosisteminde yayınların içeriğinin pek dikkate alınmadığı çok sayıda örnek bulunmaktadır. Sistem, yapılan yayınlar karşılığında birden çok kez ödüllendirmeyi de desteklemektedir. Nitelik pek dikkate alınmadan tek bir yayın ile bir kişi hem doçent olabilmekte hem de UBYT Programı kapsamında para alabilmekte, eğer bir devlet üniversitesinde çalışıyor ise akademik teşvik uygulamasından yararlanabilmekte ve kimi üniversiteler özelinde o yayın için farklı ödüller (para ödülü, kongre katılım desteği vb.) elde edebilmektedir. Hatta bu yayın, yağmacı bir dergide yayımlanmış olsa bile ödüllendirilebilmektedir.

Akademide “yan yollara sapma” davranışlarının zaman içinde alışkanlık haline gelmesi ve kişilerin rant kollama becerilerini geliştirme çabaları çok ciddi problemlere yol açmaktadır. Parayla yazdırılan tezler, yağmacı konferanslarda sunulan/sunulmayan bildiriler, “kendin pişir kendin ye” tarzındaki dergiler bir yandan akademik ortamın yozlaşmasına diğer taraftan “kötü bilimin iyi bilimi kovmasına” yol açmaktadır. Sistemin karar alıcıları sürekli yeni milatlar ortaya koymakta; geçmişin yoz uygulamaları bir anlamda aklanmaktadır. Örneğin, YÖK 7 Mart 2019 tarihinde yağmacı dergi yayınlarının akademik yükseltmelerde kullanılmayacağına karar vermiş, bunun üzerine Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) da 2019 Ekim döneminden itibaren yağmacı/şaiBELİ dergilerin doçentlik başvuru şartlarında kullanılmamasına yönelik bir karar almıştır (ÜAK, 2019). Bunu yine aynı konuda ÜAK'ın 2022 yılı başında aldığı bir başka karar izlemiştir (ÜAK, 2022). Fakat alınan kararların ne kadar uygulanabildiği kuşkuludur. Örneğin, parayla tez yazdırma ile ilgili olarak başlatılan hukuki süreçlerde ilerleme olmadığı gözlenmektedir (Tonta ve Al, 2022a). Çünkü bu işi ticaret haline getirmiş “işletmeler” faaliyetlerine halen devam etmektedir.

Bu çalışmanın temel araştırma sorusu, akademik yükselme ve teşvik politikalarının akademisyenlerin “rant kollama” davranışları geliştirmelerine yol açıp açmadığını incelemektir. Bu soruya cevap bulabilmek amacıyla önce rant kollama kavramı tanımlanmakta, parayla tez/makale yazdırma, yağmacı dergilerde yayın yapma vb. gibi aka-

demik yükselme ya da akademik teşvik alma amacıyla gerçekleştirilen ve akademik dürüstlikle bağdaştırılması mümkün olmayan etik dışı davranışlar rant kollama kuramı çerçevesinde değerlendirilmektedir. Daha sonra, çeşitli usulsüzlükler nedeniyle 2016 yılında Web of Science'tan (WoS) çıkarılan *The Anthropologist* dergisinde, 2015 yılında yayımlanan ve TÜBİTAK UBYT Programı desteği verilen Türkiye (TR) adresli makalelerin yazarlarının 2021 yılındaki akademik unvanları incelenmektedir. Makale yazarlarının akademik yükselme ve teşvik alırken sergiledikleri olası rant kollama davranışları ile ilgili bulgular sunulmakta ve yorumlanmaktadır. Bulgular, yıllardır üniversitelerde uygulanan akademik yükselme ve teşvik politikalarının akademisyenlerde rant kollama davranışlarını tetiklediğini göstermektedir.

Literatür Değerlendirmesi

“Rant kollama” (rent-seeking) bireylerin ve örgütlü grupların devletten haksız kazanç elde etmek için giriştikleri faaliyetlere (örneğin, lobicilik) ve bu amaçla yaptıkları harcamalara verilen addır (Aktan, 2003a, s. 9; Aktan, 2021, s. 3). Rant kollama, “güç, gelir, avantajlar, kamu itibarı, prestij, himaye (patronage), değişiklik yapma kolaylığı, yönetim kolaylığı, kolaylık ve güvenlik . . . sağlamayı ve artırmayı amaçlayan fırsatçı, kendi çıkarına hizmet eden ve hatta dürüst olmayan ve aldatıcı bir davranıştır” (By ve diğerleri, 2008, s. 24). “Rant kollamanın sosyal maliyeti israf, hırsızlık ve yağmacılıktır” (Aktan, 2003b, s. 3).

Muller'e göre (2017, s. 59) rant kollama kavramı üç konuyu vurgulamaktadır: (1) Toplumsal rantı (surplus) özel aktörlere (private actors) aktarmak için kamu kurumlarının kullanılması; (2) bu özel aktörlerin ürettiklerinde ortaya çıkan çarpıklıklardan kaynaklanan refah kaybı; ve (3) bu tür rantları elde etmek ya da garanti etmek için rekabet ederken katlanılan özel ve toplumsal maliyetler. Rant kollayanlar toplum refahını olumsuz etkilerler (Latkov, 2014, s. 3). Çünkü kendileri herhangi bir artı değer üretmek yerine devlet tarafından sağlanan rantlardan pay kapmak için uğraşırlar. Örneğin, Türkiye'de ithalat lisansından kaynaklanan rant kollamanın 1968'de Gayrisafi Millî Hasılanın %15'i olduğu hesaplanmıştır (Krueger, 1974, s. 294).

Bireylerin ve grupların rant kollama davranışlarından üniversiteler de olumsuz etkilenmektedir. Üniversiteler akademisyenleri güdülemek, yayın ve atıf sayılarını artırmak, fon sağlamak ve böylece uluslararası ya da ulusal üniversite sıralamalarında daha iyi yerlere gelmek için çeşitli akademik teşvikler yaratırlar. Ancak bu teşvikler akademisyenlerin rant kollama davranışları geliştirmelerine neden olabilir. Akademisyenler etkinliğinin toplumsal değerini dikkate almadan teşviklerden yararlanmak için çarpık ve maliyetli davranışlar sergilerler. Rant kollama özellikle gelişmekte olan ülkelere zarar verir (Muller, 2017, s. 58).

Aslına bakılırsa üniversitelerin temel görevlerinden birisi bilimsel araştırma ve yayın yapmaktır (Yükseköğretim Kanunu, 1981, Madde 3d). Akademisyenlerin temel görevle-

rinden birisi de bu bilimsel araştırmaları yapmak, araştırma sonuçlarını bilimsel dergilerde yayımlamaktır. Ama bu görev için ayrıca akademik teşvik ödeneği verildiği zaman (Yükseköğretim Personel Kanunu, 1983, Ek Madde 4) yayın yapmak rant sağlanabilecek bir etkinlik haline gelmektedir. O zaman akademisyenler için bu tür çalışmaları ve yayınları bilimsel ölçütlere ve akademik dürüstlük ilkelerine uygun olarak yapmak yerine, kaliteden ödün vererek hemen yapmak, yayımlamak ve teşviklerden yararlanmak önem kazanmaktadır.

Bu tür akademik yükseltme ve teşvik politikalarını bir fırsat olarak gören bazı akademisyenler çeşitli akademik hilelere başvurarak “rasyonel hilebazlar”a dönüşmektedirler (Dönmez, 2020; Nagin ve diğerleri, 2022). Örneğin, akademik bir derece almak için ya da çeşitli teşviklerden yararlanmak için parayla tez ya da makale yazdırmak veya yağmacı dergilerde yayın yapmak tipik bir rant kollama davranışıdır. Bilimsel değer taşımayan ve toplum refahına pozitif katkı sağlamayan yayınlar yaparak elde edilen bu tür rantlar, herhangi bir artı değer üretmeden elde edilen haksız kazanç kapısı haline gelmektedir. Zaten kıt olan kaynaklar yanlış yerlere harcandığından rant kollama davranışları akademiya topyekün bir gerilemeye neden olmaktadır.

Son yıllarda bilimsel araştırmalara yapılan yatırımın getirisi genellikle nicel ölçütlere dayanarak ölçülmekte ve yayın sayısı ya da atıf sayısı gibi sayılara dayanan ölçütleri karşılayan araştırmacılar akademik yükseltme ya da maddi teşviklerden yararlanmaktadır (Tonta, 2014a, 2014b, 2017, 2018a, 2018b; Tonta ve Akbulut, 2020a). Fakat neredeyse tamamen nicel ölçütlere dayanan araştırma değerlendirme ve teşvik sistemleri üniversitelerde rant kollama davranışlarının artmasına yol açmıştır (Muller, 2017; Tomasselli, 2018; Muthama ve McKenna, 2020). Örneğin, yayın başına nakit ödeme yapılması birçok akademisyeni daha kaliteli yayınlar yapmaya teşvik etmek yerine yağmacı dergilerde yayın yapmaya teşvik etmiştir (Hedding, 2019). Hatta öyle ki Özbekistan gibi bazı ölkelerde neredeyse bütün yayınlar yağmacı dergilerde yayımlanmaya başlamıştır (Eshchanov ve diğerleri, 2021).

Niceliğe dayalı araştırma değerlendirme ve teşvik sistemleri Türkiye’de de akademik atama ve yükseltmelerde ve üniversitelerin performanslarını değerlendirmede kullanılmaktadır (Tonta ve Al, 2022a, 2022b). TÜBİTAK Türkiye Adresli Uluslararası Bilimsel Yayınları Teşvik Programı (2021) yaklaşık 30 yıldır sürdürölmektedir. 2016’dan itibaren Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği (2018) uygulanmaya ve akademisyenlere yayın ve atıf sayılarına göre teşvik verilmeye başlanmıştır. Bunların yanı sıra bazı üniversitelerin ek teşvik programları bulunmaktadır. Ne yazık ki bu tür teşvik sistemleri Türkiye’de de birtakım arzu edilmeyen “yan etkilere” neden olmuş ve akademik yozlaşmaya yol açmıştır (Ercan, 2016; YÖK’ten..., 2018). Birçok akademisyen yağmacı dergilerde yayın yapmaya başlamış ve Türkiye, Hindistan ve Nijerya’dan sonra dünyada yağmacı dergilerde en çok yayın yapan üçüncü ölk konumuna yükselmiştir (Öztürk, 2012; Koçak, 2019; Demir, 2018a, 2018b).

Aslında niceliğe dayanan akademik teşvik sistemlerinin ya da uluslararası sıralama sistemlerinin geliştirilmesinin temel nedeni, akademisyenleri teşviklerden yararlanmak için daha kaliteli yayın yapmaya yönlendirmek ve böylece üniversitelerin ulusal ve küresel sıralamalardaki yerlerini yükseltmektir. Fakat üniversite sıralamalarıyla kamu yararı arasında bir ilişki kurmak için inandırıcı kanıtlar bulunmamaktadır (Muller, 2017, s. 60). Teşvikler genellikle beklenenin tam tersi sonuçlara yol açmaktadır (Checchi ve diğerleri, 2019; Osuna ve diğerleri, 2011). Dahası, teşvik sistemleri sadece teşviklerden yararlanmak için bilimsel değeri olmayan yayınlar yapan asalak bir akademisyen sınıfının ortaya çıkmasına yol açmıştır (Fernández-Cano, 2021).

Teşvik sistemlerinin Türkiye’de de ne yayın sayısının (Tonta, 2017, s. 117-132; Tonta, 2018a) ne de yayınların kalitesinin artmasında pozitif bir etkisi olmuştur (Tonta ve Akbulut, 2020b). Tam tersine, TR adresli uluslararası yayınlar atıf etkisi daha düşük dergilerde yayımlanmaya başlamış, hiç atıf almayan yayınların sayısı ise artmıştır (Akçığıt ve Özcan-Tok, 2020). TÜBİTAK Ar-Ge ve proje desteklerinden yararlanan üniversitelerin makalelerine yapılan atıf sayısında da bir artış gözlenmemiştir (Satoğlu ve diğerleri, 2021, s. 90). Türkiye, Yüksek Kalite Bilim Endeksinde 97 ülke arasında sondan dördüncü sıradadır (Allik ve diğerleri, 2020, s. 376, Tablo 1). Nicelik ödüllendirilirken niteliğin artması ümit edilmiş (Civera ve diğerleri, 2020), ama ne yazık ki bu ümitler gerçekleşmemiştir.

Bu sonuca yol açan temel nedenlerden birisi, rant kollayan akademisyenlerin bilimsel, ekonomik ve toplumsal etkisi olan yayınlar yapmak yerine, akademik unvanlar elde etmek ve teşviklerden yararlanmak için giderek daha az değerli ya da tamamen gereksiz yayınlar yapmaya yönelmeleridir. Yani bu süreçte işin kolayına kaçılmakta, hatta akademik dürüstlükten ödün verilmektedir. Teşvik sistemlerinin tetiklediği rant kollama davranışları, rant elde etmek için rekabet ederken önemli maliyetlere katlanılmasına (örneğin, yayın yapmak için yağmacı dergilere ödenen makale işlem ücretleri), üniversitelerin ve akademisyenlerin kendilerinden beklenen akademik etkinliklerden uzaklaşmalarına neden olmaktadır (Muller, 2017, s. 59). Bu yaklaşım, yayınların “kullanım değeri” yerine “değişim değerini” öne çıkaran bir yaklaşımdır (Muthama ve McKenna, 2020). Başka bir deyişle, yapılan yayınlar herhangi bir sorunun çözümüne, bilimin gelişmesine ve toplumsal refaha katkıda bulunmamaktadır. Ama akademisyenler herhangi bir kullanım değeri olmayan yayınları bile kanıt göstererek ranttan yararlanmaktadırlar.

Muller’e (2017, s. 60) göre rant kollama davranışları hem dar hem de geniş kapsamlı bazı olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Akademisyenlerin davranışlarını, akademik yükselme ve teşviklerde tanımlanan kurumsal önceliklere (yayın sayısı, atıf sayısı vs.) göre değiştirmeleri dar kapsamlı bir olumsuzluktur. Daha da önemlisi, yeni kurumsal dinamiklere uymak için davranışlarını değiştirmek istemeyen ya da değiştiremeyen akademisyenler ise üniversitelerden ayrılmak zorunda kalmaktadırlar. Onların yerine gelenlerse yeni beklentilere göre davranmaktadırlar. Sonuç olarak, üniversitelerde daha çok akademisyenin isteyerek rant kolladığı yeni bir denge oluşmaktadır. Böylece,

üniversitelerin kurumsal özelliklerini akademisyenlerin rant kollama davranışlarından ayırmak olanaksız hale gelmektedir. Bu ise, çok daha geniş kapsamlı ve endişe verici bir olumsuzluktur.

Bu çalışmada, WoS'tan çıkartılan *The Anthropologist* adlı dergide yayımlanan ve 2015 yılında TÜBİTAK UBYT Programı tarafından desteklenen TR adresli yayınlar incelenmektedir. Bu yayınların yazarlarının akademik kariyerleri, Hindistan kökenli bir dergi olan *The Anthropologist*'te yayımlanan makalelerin yazarlarının akademik yükselme ve teşvik almalarındaki rolü, rant kollama davranışları açısından irdelenmekte ve etkileri tartışılmaktadır.

Yöntem

Bu araştırmada keşfedici örnek olay (exploratory case study) tasarımı kullanılmıştır. Örnek olay araştırmalarında, belli bir toplumsal olgunun örneği derinlemesine ve ayrıntılı olarak incelenir. Sadece bir örnek olayın derinlemesine incelenerek elde edilen bulguların genellenmesi zordur. Bu özellik, aynı zamanda örnek olay çalışmalarının sınırlı yönlerinden birisidir. Fakat keşfedici örnek olay tasarımı, örnek olayın tanımlanmasının yanı sıra açıklanmasına (explanation) da olanak sağlar (Babbie, 2007, s. 298; Baş ve Akturan, 2013, s. 184; Kılınç, 2007, s. 187-188).

Örnek olay olarak *The Anthropologist* dergisinde (bundan sonra "dergi" olarak anılacaktır) 2015 yılında yayımlanan makaleler seçilmiştir. Bu derginin ve spesifik olarak dergide 2015 yılında yayımlanan makalelerin seçilmesinin temel nedeni, derginin bir sonraki yıl (2016) şaibeli olduğu için WoS'tan çıkartılmış olmasıdır. Bu bakımdan dergi şaibeli bulunmadan hemen önceki yıl dergide yayımlanan TR adresli makalelerin incelenmesiyle makale yazarlarının rant kollama davranışlarını derinlemesine anlamının mümkün olabileceği varsayılmıştır.

Araştırmanın temel sorusu, Türkiye'de uygulanan akademik yükselme ve teşvik politikalarının akademisyenleri rant kollamaya teşvik edip etmediğidir. Bu politikalarındaki en önemli ölçüt WoS'ta dizinlenen dergilerde yayın yapmaktır. Yıllardır yayımlanan ve WoS'ta dizinlenen bir dergiyi şaibeli hale getiren yayın politikasındaki değişikliklerin, derginin WoS'tan çıkartılma kararının hemen öncesinde gerçekleşmiş olması gerekir. Bu kararın nedenleri dergide yayımlanan makaleler incelenerek saptanabilir. Öte yandan, akademik yükselme ve teşvik almak amacıyla şaibeli bir dergide yayın yapmayı tercih eden yazarlar da rant kollama davranışı sergilemiş olmaktadır. Yazarların rant kollama davranışları derginin şaibeli olup olmamasına göre farklılık gösteriyorsa (bağımsız değişken) ve bazı yazarlar fırsat bulduklarında şaibeli bir dergide yayın yapma yoluna gidiyorlarsa (bağımlı değişken), yazarların bu davranışlarını akademik yükselme ve teşvik politikalarının doğrudan ya da dolaylı olarak tetiklediği söylenebilir.

Buradan hareketle ilk olarak dergide 1999-2021 yılları arasında yayımlanan tüm yayınları (1268) içeren bir veri seti oluşturulmuştur. Bu yayınlardan 2009-2016 (ilk iki sayı) yılları arasındaki 911 yayın WoS'ta dizinlenmiştir. WoS'tan çıkarıldıktan sonraki yıllarda (2016-2021) ise dergide 357 çalışma yayımlanmıştır. Derginin bütün yılları incelenerek TR adresli makalelerin yıllara göre sayıları saptanmış ve bu sayıların derginin WoS'tan çıkarılma kararından etkilenip etkilenmediği araştırılmıştır.

WoS'tan çıkarılma kararından önceki yıl (2015) derginin şaibeli olduğu varsayılmıştır. İkinci veri seti TÜBİTAK UBYT Programı kapsamında dergide 2015 yılında makale yayımlayan kişilere yapılan ödeme verileri kullanılarak oluşturulmuştur. UBYT Programı kapsamında dergide yayımlanıp 2015 yılında desteklenen makale sayısı 127'dir (Tonta, 2017, s. 80). Söz konusu 127 makalenin 89'u (%70) tek yazarlı, 38'i (%30) ise iki yazarlıdır. Bunlardan 22'sinde makalelerin her iki yazarı da UBYT Programı desteğinden yararlanmışlardır.

Destek verilen 127 makalenin yazarları WoS kullanılarak saptanmıştır. Daha sonra bu makalelerin aldığı atıf sayısı (20 Şubat 2021); yazarların WoS (sadece *SCI*, *SSCI*, *A&HCI*) kapsamındaki toplam yayın sayısı (4 Mart 2021), WoS kapsamındaki ilk yayınlarının dergide yapıp yapılmadığı, makalelerin yayımlandığı yıldaki (2015) ve 2021 yılındaki unvanları; (varsa) doçent unvanını aldıkları yıl ve hangi bölümde doçent oldukları bilgisi veri setine dâhil edilmiştir. Bölüm ve yazarların unvanlarına yönelik bilgiler YÖK Akademik¹ platformundan, diğer tüm bilgiler ise WoS'tan elde edilmiştir. Kimi zaman Google ve Google Scholar üzerinden bazı veriler doğrulanmıştır. Özellikle aynı ad ve soyada sahip kişilerin yayınlarının ayrıştırılmasında farklı kaynaklardan yararlanılmıştır. Bu gibi durumlarda yukarıda sayılan kaynaklara ek olarak yazarların çalıştıkları üniversitelerdeki bilgilerden de faydalanılmıştır. Veri setinde yer alan ve destek verilen 127 makalenin (ikisi yabancı uyruklu) toplam 157 tekil yazarı bulunmaktadır. Türkiye'de adres göstermeyen yabancı uyruklu yazarlara 2015 yılında UBYT desteği verilmediğinden (TÜBİTAK, 2015, Madde 7b) bu yazarlar veri setinden çıkarılmıştır. Geriye kalan 155 yazardan ikisinin ise yayın yaptığı tarihteki unvan bilgisi ile doçent unvanını aldığı yıl bilgisi elde edilememiştir.

UBYT Programı desteği verilen 155 yazarın WoS kapsamındaki diğer 564 yayını içeren üçüncü bir veri seti oluşturulmuştur. Bu veri setinde 564 yayına ait çeşitli bilgiler (yayın yılı, dergi adı, atıf sayısı vb. gibi) yer almaktadır. Yayınların yer aldığı dergilerin 2021 yılı itibarıyla WoS kapsamında olup olmadığı ve bu dergilerde yayımlanan TR adresli yayın sayısı bulunmuştur. Ad değişikliği olan dergiler, dergiye ait en son isim altında birleştirilmiştir.

1 <https://akademik.yok.gov.tr/>

Bulgular ve Yorum

Bu kısımda çalışmanın temel bulguları sunulmakta ve yorumlanmaktadır.

The Anthropologist Dergisi

Dergi kısa adı KRE olan Kamla-Raj Enterprises şirketi (Hindistan) tarafından 1999 yılından beri yayımlanmakta olan açık erişimli bir dergidir (KRE, 2022). Derginin 1999-2017 yılları (cilt 30, sayı 1) arasında yayımlanan sayılarına Taylor & Francis (T&F) üzerinden abonelik esasına dayalı olarak da erişilebilmektedir (Taylor & Francis Online, 2022). 1999-2011 yılları arasında yılda dört sayı olarak yayımlanan dergi, 2012-2014 arasında önce yılda altı sayı, 2015 yılında ise 12 sayı olarak yayımlanmıştır. Dergi 2016 yılında WoS'tan, 2017 yılında (2. sayısından itibaren) da T&F veri tabanından çıkartılmıştır. Halen yayınına devam eden dergide son yıllarda yayımlanan yıllık makale sayısı son derecede sınırlıdır.

Dergide 2009 yılından 2016 yılına kadar WoS kapsamında toplam 911 yayın çıkmıştır (Tablo 1). 2016 yılında derginin sadece 23. cildinin 1. ve 2. sayıları WoS'ta dizinlenmiş, daha sonra dergi WoS'tan çıkartılmıştır. Söz konusu 911 yayının 902'si makale, beşi editoryal, dördü derleme makale türündedir. Bu yayınlara WoS'ta dizinlenen dergilerde yayımlanan makalelerden toplam 2127 kez atıf yapılmıştır (ortalama 2,33, kendine atıflar dâhil, derginin h endeksi 13) (Mart 2022).

1999-2011 yılları arasında dergide yayımlanan yıllık yayın sayısı yaklaşık 50 (ortalama 49, standart sapma=6), sayfa sayısı ise 300 civarındadır. 2012 yılının derginin 2016 yılında WoS'tan çıkartılmasına kadar giden politika değişikliğinin başlangıç yılı olduğu anlaşılmaktadır. Derginin 2012 yılından itibaren hem yayımladığı makale hem de sayfa sayısı hızla artmaya başlamıştır. 2013 yılında dergideki yayın sayısı birden 121'e, sayfa sayısı 1150'ye, 2014'te sırasıyla 223'e ve 2150'ye, 2015'te ise 315'e ve 4000'e çıkmıştır (Tonta, 2017, s. 80; Tonta ve Al, 2022a). Ancak 2016 yılında dergi WoS'tan çıkartıldıktan sonra makale sayısı hızla düşmüştür. Dergide 2019'da 9, 2020'de 5, 2021'de ise sadece iki makale yayımlanmıştır. 2012 yılındaki politika değişikliğinin dergiye gönderilen makaleleri ciddi bir bilimsel süzgeçten geçirdikten sonra yayımlamak yerine, olabildiğince fazla makale yayımlayarak yazarlardan alınan makale işlem ücretleri aracılığıyla daha fazla kâr etmeye yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Bu değişikliğin bedeli dergi için çok ağır olmuş, dergi WoS'tan çıkartıldıktan sonra birkaç yıl içinde neredeyse artık yayımlayacak yılda bir-iki makale bile bulamaz hale gelmiştir.

Tablo 1

Yıllara Göre The Anthropologist Dergisinde Yayımlanan Yayın Sayıları ve TR Adresli Yayınların Oranı (2009-2021)

	Yıl	Toplam yayın sayısı	TR adresli yayın sayısı	TR adresli yayın yüzdesi (%)
Web of Science'ta dizinlenen	2009	53	0	0
	2010	45	0	0
	2011	44	0	0
	2012	74	0	0
	2013	121	59	49
	2014	223	93	42
	2015	315	235	75
	2016-1	36	17	47
	Toplam	911	404	44
Web of Science'ta dizinlenmeyen	2016-2	201	120	60
	2017	88	18	20
	2018	52	12	23
	2019	9	0	0
	2020	5	0	0
	2021	2	0	0
	Toplam	357	150	42
Genel toplam		1268	554	44

Türkiye'deki akademisyenlerin dergideki politika değişikliğini hemen "keşfettikleri" anlaşılmaktadır. Derginin 2013 yılına kadar çıkan sayıları arasında TR adresli hiçbir makale yayımlanmamışken, 2013'ten başlayarak TR adresli yayınların da ciddi bir şekilde arttığı görülmektedir (Tablo 1 ve Şekil 1). Türkiye'den makale gönderenlere "yardımcı olmak" amacıyla o yıllarda derginin web sayfasında başka dillerde hazırlanmış belgeler olmadığı halde Türkçe hazırlanmış belgeler yer almaktaydı. 2015 yılında dergide yayımlanan her dört makaleden üçü TR adreslidir. Hatta WoS verilerine göre TR adresli yayınlar, derginin yayıncısı konumundaki Hindistan adresli yayınlardan neredeyse üç kat daha fazladır.

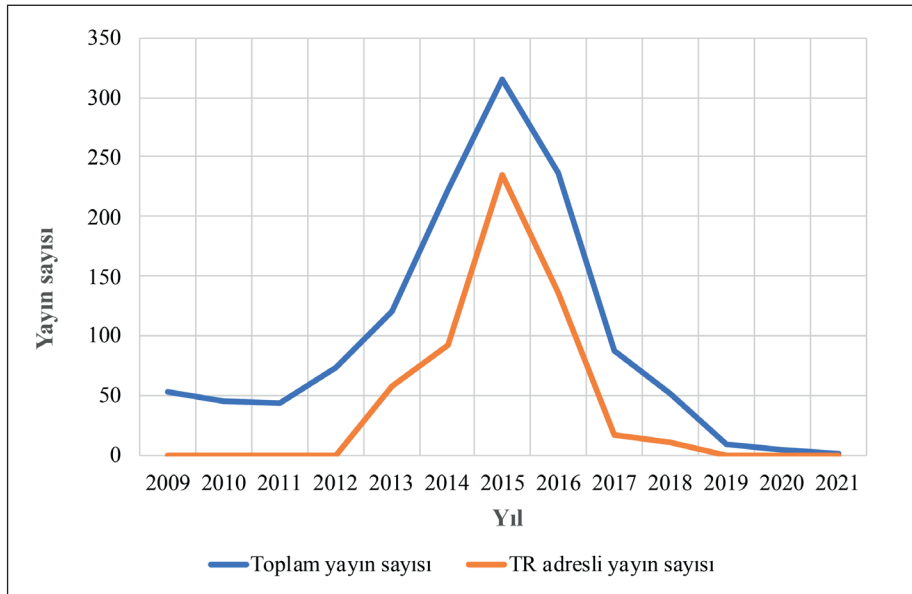
Gerek yıllık yayın sayısı gerekse TR adresli yayın sayısı açısından derginin WoS'tan çıkarıldığı yıl (2016) bir kırılma noktası oluşturmuştur. Dergide yayımlanan makale sayısı üç yıl içinde yılda 300'lerden 2019 yılında tek haneli sayılara düşmüştür. Bu düşüşün temel nedeni derginin WoS'ta dizinlenmesine son verilmesidir.

Derginin WoS'tan çıkarılması hem toplam yayın sayısının hem de TR adresli yayın sayısının hızla düşmesine yol açmıştır. WoS'tan çıkartıldıktan sonra (2016-2021) dergide

toplam 357, TR adresli 150 makale yayımlanmıştır. Dergi WoS'tan çıkartıldıktan sonra yayımlanan toplam TR adresli makale sayısı, 2015'te sadece bir yılda yayımlanan TR adresli makale sayısından (235) çok daha düşüktür. Bu durum, daha önce dergide TR adresli yayın yapan akademisyenlerin de dergide yayın yapmaya son verdiklerinin ve rant kolladıklarının bir göstergesidir. WoS'un kararının dergide yayımlanan TR adresli yayın sayısı üzerindeki etkisi tam olarak 2017'de kendisini göstermiştir. Nitekim 2019 yılına gelindiğinde, tıpkı 2013 öncesinde olduğu gibi, dergide TR adresli hiçbir makale yayımlanmaz olmuştur.

Şekil 1

Yıllara Göre WoS Kapsamında Dizinlenen The Anthropologist Yayın Sayısı

Dergide yayımlanan TR adresli makale sayısının sıfıra düşmesinin başlıca iki nedeni vardır. İlki, doçentlik unvanı almak için yapılan başvurularda WoS'ta dizinlenen dergilerde makale yayımlamanın şart koşulmasıdır. Dergi WoS'ta dizinlendiği son yılda (2015) etki faktörü sıralamasında 84 antropoloji dergisi arasında 80. sırada yer almaktaydı (Tonta, 2017, s. 80). Ama doçentlik başvurusu için bir derginin WoS'ta dizinlenmesi yeterliydi. Hatta o yıllarda eğitim gibi bazı alanlarda doçentliğe başvurmak için böyle bir dergide tek yazarlı en az bir makale yayımlamak temel şarttı (ÜAK, 2020a).²

² Dergi 2015 yılında JCR'de antropolojinin yanı sıra çok disiplinli bilimler (63 dergi arasında 59.) ve disiplinlerarası sosyal bilimler (95 dergi arasında 83.) altında da listelenmekteydi (Clarivate Analytics, 2022).

2015 yılında dergide yayımlanan makalelerin %48'i tek, %21'i iki, %31'i ise üç ve daha fazla yazarlıdır. Ama dergide yayımlanan tek yazarlı makalelerin %84'ü, iki yazarlı makalelerin %80'i, üç ve daha fazla yazarlı makalelerin %57'si TR adreslidir. Dergide yayın yapan diğer ülkelerin tek yazarlı makale oranlarıyla karşılaştırıldığında tek yazarlı TR adresli makalelerin oranının çok yüksek olması birçok akademisyenin dergiyi doçentliğe başvurmak için kullandıklarını göstermektedir. WoS'tan çıkartıldıktan sonra bu amaçla yayın yapanlar açısından dergi cazibesini hızla kaybetmiştir. Çünkü artık bu dergide yapılacak yayınlar akademik yükselmelerdeki temel ölçütü karşılamak için kullanılamayacağından rant kollayan yazarlar dergide makale yayımlamaya hızla son vermişlerdir.

Dergide yayımlanan TR adresli makale sayısının sıfıra düşmesinin ikinci nedeni ise derginin TÜBİTAK UBYT Programınca desteklenen dergi listelerinde yer almış olmasıdır.³ Etki faktörü düşük bir dergi olmasına karşın dergi WoS'ta dizinlendiği için makale başına minimum miktarda (500 lira) teşvik verilmekteydi. Çok yazarlı makalelerde yazar başına verilebilecek teşvik miktarının alt sınırı ise 250 liraydı (TÜBİTAK, 2015, Madde 7b ve 7d).⁴ Bu miktarlar bazı akademisyenlerin o yıllarda makale işlem ücreti nispeten düşük (40-50 dolar) olan uluslararası yağmacı dergilerde pek fazla çaba harcamadan yayın yaparak UBYT teşviklerinden yararlanması için yeterliydi (2015'te 1USD = 2,97TL).⁵

2015 yılında dergide yayımlanan bir, iki ve üç ve daha fazla yazarlı TR adresli makalelerin oranları yukarıda verilmişti. Hem bir hem de iki yazarlı TR adresli makalelerin %73'ü için UBYT desteği verilmiştir. Bu oran bir ve iki yazarlı TR adresli makalelerin oranlarına çok yakındır (sırasıyla %84 ve %80). Yani tek yazarlı TR adresli makalelerin yaklaşık dörtte üçü akademik yükselmenin yanı sıra UBYT Programı desteğinden yararlanmak için de kullanılmıştır.

TR adresli makale yazarlarının yazar başına teşvik miktarı alt sınırını (250 lira) göz önüne aldıkları ve makale başına yazar sayısının ikiden fazla olmamasına dikkat ederek rant kolladıkları anlaşılmaktadır. Çünkü dergide yayımlanan tek ve iki yazarlı TR adresli makalelerin bütün makaleler içindeki oranı %80'in üzerindeyken üç ve daha fazla yazarlı makaleler için bu oran %57'dir. Dergide 2015'te yayın yapan diğer ülkelerin üç ve daha fazla yazarlı makale oranlarıyla karşılaştırıldığında bu oran gene de yüksektir. Üç

3 Herhangi bir yılda WoS'tan çıkartılan dergiler bir sonraki yılın ortalarında yayımlanan Journal Citation Reports'ta (JCR) listelenmektedir. TÜBİTAK UBYT'nin desteklenen dergi listesi de JCR listesine dayandığından değişiklikler bir yıl sonra uygulanabilmektedir. TÜBİTAK UBYT Programı desteklenen dergi listeleri için bkz. <https://cabim.ulakbim.gov.tr/ubyt/>

4 Derginin 2016 yılı puanı 1,81, buna karşılık gelen teşvik miktarı 500 lira 31 kuruş, 2017 puanı 1,98, teşvik miktarı ise 500 lira 39 kuruştur. TÜBİTAK UBYT Programı ve teşvik algoritmasının nasıl işlediği konusunda bkz. Tonta (2017, s. 21-26) ve Tonta ve Akbulut (2020c).

5 Amaç akademik yükselme ise TR adresli makale yazarlarının daha yüksek makale işlem ücretleri ödemeye hazır oldukları anlaşılmaktadır. Örneğin, eczacılık alanındaki yağmacı bir dergide (International Journal of Pharmacy) yayımlanan TR adresli 131 makale için toplam 400 yazar makale başına 225'er dolar ödemişlerdir. Yağmacı olmayan dergiler içinse bu rakam çok daha yüksektir. Ama bu dergilerde TR adresli makaleler pek yer almamaktadır (Xia ve diğerleri, 2015, s. 1408, Tablo 1).

ve daha fazla yazarlı TR adresli makaleler için ortak yazar başına ödenen teşvik miktarı alt sınırı kısıtlaması nedeniyle UBYT desteği verilmesi bile, bu makalelerin akademik yükselmelerde yine de kullanılabilirdi gözden uzak tutulmamalıdır.

Bu bulgular, niceliğe dayanan akademik yükselme ve teşvik sistemlerinin akademisyenlerde rant kollama davranışlarını tetiklediğini, dergide yayın yapan çoğu yazarın akademik unvan almak ya da UBYT Programı teşviklerinden yararlanmak amacıyla fırsat bulduklarında şaibeli bir dergide yayın yaparak rant kolladıklarını, derginin WoS'tan çıkartılmasıyla birlikte hemen stratejilerini değiştirerek dergide makale yayımlamaya son verdiklerini göstermektedir.

Sadece 2015 yılında dergide yayımlanan makaleler için 155 yazara 59.500 lira ödenmiştir (2015 yılı kuruyla yaklaşık 20 bin dolar). Bu miktar TÜBİTAK UBYT Programı çerçevesinde antropoloji dergilerine verilen desteğin %82'sini oluşturmaktadır (Tonta, 2017, s. 80). Desteklenen makale sayısı ve dolayısıyla destek miktarı daha düşük olmakla birlikte 2014 ve 2013 yılları için de benzeri bulgular elde edilmiştir. Antropoloji alanındaki toplam desteğin %80'inden fazlasının şaibeli bir dergide makale yayımlayan yazarlara aktarılması sadece rant kollayan ve haksız kazanç elde eden yazarları ilgilendiren bir sorun olarak görülmemelidir. Bu dergiye yazarların ödedikleri makale işlem ücretleri de Türkiye'den şaibeli bir dergiye para aktarılması olarak değerlendirilmelidir. Gerek dergiye ödenen makale işlem ücretleri gerekse yazarlara ödenen TÜBİTAK teşvikleri pekâlâ daha verimli alanlarda (örneğin, yerel bilimsel dergilerin kalitesinin yükseltilmesi için) kullanılabilirdi.

The Anthropologist Dergisinde Yayın Yapan Yazarlar

Daha önce de belirtildiği gibi dergide 2015'te toplam 235 TR adresli makale yayımlanmış, bu makalelerden 127'sinin yazarları (toplam 155 tekil yazar) TÜBİTAK UBYT Programı desteğinden yararlanmışlardır. Bu kısımdaki değerlendirmeler destek almış olan 155 yazar üzerinden gerçekleştirilmiştir.

İlgili yazarların hem dergide yayın yaptıkları yıldaki (2015) hem de 2021 yılındaki akademik unvanları araştırılmış, büyük bir çoğunluğunun 2021 yılı itibariyle üniversitelerin akademik kadrolarında çalıştıkları görülmüştür (Tablo 2).

Dergide yapılan yayının üzerinden yaklaşık altı yıl geçtikten sonra ilgili akademisyenlerin çoğunluğunun unvanlarında değişimler olması normaldir. Toplam 155 kişiden 121'inin (%78) hangi tarihte doçent oldukları saptanmıştır (geriye kalan 34 kişi 2021'de ya doçent ya da akademisyen değildirler). Doçent olanların 48'i (%40) 2014 yılı ve öncesinde, 73'ü (%60) 2015 yılı ve sonrasında doçent unvanını almışlardır. 2015 yılı ve sonrasında doçent unvanını alan 73 kişiden 40'ı (%55) WoS kapsamındaki ilk yayınlarını dergide yapmışlardır.

Tablo 2

The Anthropologist'te Yayın Yapanların 2015'teki Akademik Unvanları

Unvan	2015		2021	
	n	%	n	%
Yrd. Doç. Dr.	74	48	10	7
Doç. Dr.	44	28	76	49
Arş. Gör.	12	8	5	3
Öğr. Gör./Uzman / Dr. /Okutman	8	5	3	2
Prof. Dr.	5	3	47	30
Diğer (akademisyen değil, çalışmıyor)	12	8	14	9
Toplam	155	100	155	100

ÜAK'ın sınıflandırmasına göre, dergide yayın yapanların %82'si eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme ile spor bilimleri temel alanlarından gelmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, bu alanların başvuru şartlarında birkaç yıl öncesine kadar doçentlik unvanı alabilmek için WoS'ta dizinlenen dergilerde tek bir makale yayımlamak başvuru koşulları arasında ilk sırada yer almaktaydı (ÜAK, 2020a). Nitekim, 2021 yılı itibarıyla doçent unvanına sahip olan 40 kişiden 21'inin (%53) bu zamana kadar WoS kapsamındaki tek yayınları dergide 2015'te yayımladıkları makalelerdir. Aslında ÜAK'a yapılan doçentlik başvurularında hiçbir dönemde *SCI*, *SSCI* ya da *A&HCI* kapsamındaki dergilerde yayın yapmak, zorunlu başvuru koşulu olma özelliğini yitirmemiştir. Örneğin, eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme temel alanına yönelik 2018 yılı Nisan dönemi doçentlik başvuru şartlarında "SSCI, SCI, SCI-Expanded ve AHCI kapsamındaki dergilerde" ya da "uluslararası alan endekslerinde taranan dergilerde . . . yayımlanmış makale" zorunluluğu bulunmaktadır (ÜAK, 2020b). Yani adaylar bu koşulu *SCI*, *SSCI* ya da *A&HCI* kapsamındaki dergilerde tek makale yayımlayarak karşılayabilmektedirler.

ÜAK tarafından belirlenen doçentlik başvuru koşullarının dışında, üniversitelerin atama ve yükseltme ölçütlerinde de *SCI*, *SSCI* ve *A&HCI* kapsamındaki dergilerde yapılan yayınlara daha yüksek puanlar verilmektedir (Al ve Soydal, 2014, s. 30). Bu durum söz konusu dizinlerde listelenen dergilerde yayın yapmayı cazip hale getirmektedir. Fakat TR adresli yayınlar daha çok *The Anthropologist* gibi etki puanı düşük dergilerde yoğunlaşmaktadır (Akçiğit ve Özcan-Tok, 2020, s. 76). Yani Türkiye'deki araştırmacılar etki faktörü düşük dergileri "kolay hedef" olarak seçmektedirler (Önder ve Erdil, 2017, s. 67-68). Başka bir deyişle, bu araştırmacılar rant kollayarak sunulan fırsatları değerlendirmektedirler.

Rant kollamanın ve düşük etki faktörlü dergide yayımlanan makalelerin akademik yükselmelerdeki etkisini kısmen de olsa izleyebilmek için 2015 yılında dergide yayın yaptığı zaman profesör dışındaki unvanlara sahip olan 138 kişinin 2021 yılı itibarıyla

akademik unvanlarında meydana gelen değişimler daha yakından incelenmiştir (Tablo 3). 2015'te Yrd. Doç. Dr.⁶ olanların %85'i 2021'de Doç. Dr., %3'ü Prof. Dr. olmuşlardır. Geri kalanların %7'si ise görevine Yrd. Doç. Dr. olarak devam etmektedirler. (Yüzde 5'i herhangi bir üniversitede çalışmamaktadırlar.) 2015'te Öğr. Gör., Uzman ya da Dr. olanların %63'ü, Arş. Gör. olanların ise %50'si 2021'e gelindiğinde Doç. Dr. ya da Yrd. Doç. Dr. olmuşlardır. 2015'te doçent olanların ise %86'sı 2021'de profesör olmuşlardır.

Tablo 3.

The Anthropologist'te Yayın Yapanların Unvan Değişimleri (N=138)

2015'teki unvanı	n	%	2021'deki unvanı	n	%	
Yrd. Doç. Dr.	74	54	Prof. Dr.	2	3	
			Doç. Dr.	63	85	
			Yrd. Doç. Dr.	5	7	
			Diğer (akademik değil / çalışmıyor)	4	5	
Toplam				74	100	
Doç. Dr.	44	32	Prof. Dr.	38	86	
			Doç. Dr.	6	14	
			Toplam			
Arş. Gör.	12	9	Doç. Dr.	3	25	
			Yrd. Doç. Dr.	3	25	
			Arş. Gör.	4	33	
			Diğer (akademik değil / çalışmıyor)	2	17	
Toplam				12	100	
Öğr. Gör. / Uzman / Dr.	8	6	Doç. Dr.	4	50	
			Yrd. Doç. Dr.	1	13	
			Öğr. Gör.	2	25	
			Diğer (akademik değil / çalışmıyor)	1	13	
Toplam				8	100	
Toplam		138	101	138		102

Not: Yuvarlama nedeniyle toplamlar %100'den farklıdır.

6 Resmî Gazete'de 6 Mart 2018 tarihinde yayımlanan 7100 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un yürürlüğe girmesi ile "yardımcı doçent" ifadesi yerini "doktor öğretim üyesi"ne bırakmıştır (Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun, 2018). Bu çalışmada ilgili kişilerin dergideki yayınları 2018 yılı öncesine ait olduğundan metin boyunca "Yrd. Doç. Dr." ifadesi kullanılmaktadır.

Dergide yayın yaptığı tarihte Yrd. Doç. Dr. olup da 2021 yılı itibarıyla Doç. Dr. olan 63 kişiden 19'unun (%30) WoS kapsamında dizinlenen tek bir makalesi bulunurken, 18'inin iki makalesi vardır. İki makalesi olanlardan bazılarının ise her iki makalesi de dergide yayımlanmıştır. ÜAK başvuru koşulları dikkate alındığında, etki faktörü düşük, şaibeli olduğu için WoS'tan çıkartılan bir dergide rant kollanarak yapılan yayınların kişilere doçentlik unvanı alma yolunu açtığı açıktır. Bu derginin bir istisna olmadığı, bu tür şaibeli dergilerde TR adresli birçok yayın yapıldığı ve bu yayınlara dayanarak birçok kişinin akademik dereceler elde ettikleri ve TÜBİTAK UBYT desteğinden yararlandıkları gözden uzak tutulmamalıdır.

The Anthropologist Dergisinde Yayın Yapanların Diğer Dergilerde Yaptıkları Yayınlar

2015 yılında dergide yayın yapan 155 kişinin SCI, SSCI ve A&HCI üzerinde toplam 630 yayını vardır. Ortak yayınlar ve ikilemeler çıkarıldıktan sonra tekil yayın sayısı 564'e düşmüştür. Yayın yapanların 72'si (%46) ilk, 43'ü (%28) ise tek yayını *The Anthropologist*'te yapmışlardır. Söz konusu 155 kişinin yarısının (%49) WoS'un çekirdek dizinlerinde listelenmiş olan bir veya iki yayını vardır (Tablo 4). En sık yayın yapılan dergi *The Anthropologist*'tir. Yayınların yarıdan fazlası zaman içerisinde WoS'un çekirdek dizinlerinden çeşitli nedenlerle çıkarılan dergilerde (30 dergi) yayımlanmıştır.⁷ On ve üzerinde yayın yapılan sekiz derginin altısı artık SCI, SSCI ya da A&HCI'da dizinlenmemektedir. Bu bulgu yağmacı dergilerde yayın yapan çoğu yazarın başka dergilerde pek yayın yapmadıkları yönündeki bulgularla örtüşmektedir (Xia ve diğerleri, 2015, s. 1410). Sekiz derginin beşi Türkiye kökenlidir, ikisinin ise yayıncısı *The Anthropologist*'i de yayımlayan KRE'dir. Türkiye kökenli olmayan ya da KRE tarafından yayımlanmayan sadece bir dergi vardır (*Social Behavior and Personality*). Türkiye'nin en sık yayın yapan beşinci ülke konumunda olduğu bu dergi 1973 yılından beri WoS'ta dizinlenmekte, JCR sıralamasında 64 dergi arasında 61. sırada yer almaktadır (Q4 dergisi).

Tablo 4.

155 Kişinin SCI, SSCI ve A&HCI Kapsamındaki Yayın Sayıları

Yayın sayısı	Kişi sayısı	%	Birikimli yüzde (%)
1	43	28	28
2	33	21	49
3	16	10	59
4	17	11	70
5	11	7	77
6 ve daha fazla	35	23	100
Toplam	155	100	

⁷ Kimi dergiler halen ESCI'de dizinlenmektedir. Yayın hayatını sonlandıran dergiler de vardır.

Yayın yapılan diğer dergiler de JCR sıralamalarında genellikle sonlarda yer almaktadır. Bu dergilerden bazılarında Türkiye’den araştırmacılar tarafından yoğun “ilgi” gösterilmiştir. Tablo 5’te dergide yayın yapan kişilerin yayın faaliyetinde buldukları bazı başka dergiler, dergilerin hangi ülkelere ait olduğu ve o dergilerde tüm zamanlarda yapılmış yayınlar içerisinde Türkiye’nin en sık yayın yapan kaçıncı ülke olduğu bilgisi verilmektedir. Bu tabloda dergide yayını olan kişilerin birer kez yayın yaptığı diğer dergilere ve en sık yayın yaptıkları Türkiye kökenli dergilere yer verilmemiştir.

Tablo 5.

The Anthropologist’te Yayını Olan Kişilerin Yayın Yaptığı Diğer Bazı Dergiler

Dergi	Yayımlandığı ülke	Türkiye en sık yayın yapan kaçıncı ülke?
African Journal of Agricultural Research	Nijerya	1
Biomedical Research-India	Hindistan	3
Cardiovascular Journal of Africa	Güney Afrika C.	2
Clinical Laboratory	Almanya	3
Croatian Journal of Education	Hırvatistan	2
Education and Information Technologies	ABD	1
HealthMED	Bosna-Hersek	2
International Journal of Neuroscience	İngiltere	3
Isokinetics and Exercise Science	Hollanda	2
Journal of Baltic Science Education	Litvanya	1
Open House International	İngiltere	2
Pakistan Journal of Medicine	Pakistan	2
Progress in Nutrition	İtalya	1
South African Journal for Research in Sport Physical Education and Recreation	Güney Afrika C.	3

Dergilerin çoğunun ilgili alanlarda JCR’nin etki faktörü sıralamasındaki yerleri çok gerilerdedir. Tablo 5’te yer alan dergilerin %40’ının (6 dergi) eğitim ve sporla ilgili olduğu dikkati çekmektedir. Bazı alanlarda bu dergilerde yayımlanan tek bir makalenin bile akademik derece almak için yeterli olduğu, bu makalelerin gerek TÜBİTAK UBYT Programı gerekse üniversitelerin kendi destek programları tarafından desteklenmediği unutulmamalıdır.

The Anthropologist dergisi örneğinden elde ettiğimiz bulgular Türkiye’de uygulanan niceliğe dayalı akademik yükselme ve teşvik sistemlerinin akademisyenleri rant kollama davranışlarına yönlendirdiğini göstermektedir. Yayına başladığı 1999 yılından 2013’e kadar dergide hiçbir TR adresli makale yayımlanmamışken, üç yıl içinde dergide

yayımlanan tüm makalelerin %75'inin TR adresli makalelerden oluşmasını başka nedenlerle açıklamak kolay değildir. Derginin 2012 yılından itibaren yayın politikasını değiştirerek daha az seçmeci olmaya karar vermesi ve makale işlem ücreti ödenen her makaleyi yayımlamaya başlaması, Türkiye'de özellikle eğitim ve spor bilimleri gibi alanlarda çalışan ve doçentliğe başvurmak için WoS'ta dizinlenen bir dergide bir makale yayımlamak zorunda olan akademisyenlerin hemen dikkatlerini çekmiştir. Akademisyenler fırsat bulduklarında şaibeli bir dergide kolayca yayın yapma yolunu tercih etmişlerdir. Ama dergi 2016'da WoS'tan çıkartıldıktan sonra akademisyenler aynı hızla dergiye itibar etmeyi bırakmışlar ve üç yıl içinde eskiden olduğu gibi dergide yeniden hiç TR adresli makale yayımlamaz olmuşlardır. Akademisyenlerin bu davranışlarının ve dergiye olan ilgilerinin deyim yerindeyse saman alevi gibi sönmemesinin ancak rant kollama kuramıyla açıklanabileceği kanısındayız. Böylece Türkiye'de uygulanan akademik yükselme ve teşvik politikalarının akademisyenleri rant kollama davranışları sergilemeye teşvik edip etmediği yönündeki temel araştırma sorusunun yanıtının ne yazık ki "evet" olduğu anlaşılmaktadır.

Dergi, WoS'tan çıkartılmasıyla sonuçlanan usulsüzlüklerinin bedelini artık yayımlayacak makale bulamaz hale gelerek ödemektedir. Bu dergide yayın yapan akademisyenlerin çoğu ise, tam tersine, hem akademiye yükselerek ödüllendirilmişler hem de TÜBİTAK UBYT Programı teşviklerinden yararlanmışlardır. Bu durum giderek daha çok akademisyenin rant kollamanın üniversitelerde "yeni normal" olduğunu düşünmelerine ve ona göre davranmalarına neden olmaktadır. Yeni normalde etki değeri çok düşük ya da şaibeli dergilerde yayın yapan birçok kişiye haksız yere akademik dereceler verilmesi, üniversitelerde "nitelikli bilim yapmak isteyenler için boğucu bir atmosfer" oluşturmaktadır (Öztürk, 2012, s. 74).

Bu araştırmanın en önemli sınırlılıklarından birisi Yöntem kısmında da belirtildiği gibi rant kollamayla ilgili bulguların sadece bir örnek olaya dayanmasıdır. Bu bakımdan genelleme yaparken dikkatli olunmasında yarar vardır. Akademisyenlerin rant kollama davranışları ile ilgili olarak Türkiye'de henüz ampirik verilere dayanan akademik çalışma pek yoktur. Ancak Türkiye'de akademiye rant kollama davranışlarının pek de istisna olmadığını gösteren birçok belirti bulunmaktadır (Demir, 2018a, 2018b; Şener ve diğerleri, 2019; Mutlu, 2020). Bu belirtiler, araştırmamızın bulgularını üçgenlemek (triangulation) için kullanılabilir. Özellikle akademik teşvik yönergesi uygulaması sırasında yaşanan ve birkaç yıl önce basına da yansıyan haberler, bu araştırmanın bulgularını doğrulamaktadır. YÖK'ten üniversite rektörlüklerine gönderilen bir yazıda akademisyenlerin teşvikten yararlanmak için sergiledikleri ve bize göre tamamı "rant kollama" tanımına giren davranışlar tek tek sayılarak bu davranışların "akademik yozlaşma"ya yol açabileceği uyarısı yapılmıştır:

Sadece akademik teşvik ödeneğine başvurabilmek adına kitap veya dergiler çıkarılması, uygun niteliği haiz olmayan yayınevlerinde kitaplar veya dergiler yayımlanması, uluslararası niteliği olmayan kitapların uluslararası olarak bildirilmesi,

uygun niteliği haiz olmayan sempozyum/kongre/konferans düzenlenmesi ve bunlara bir şekilde uluslararası nitelik kazandırılmaya çalışılması, haksız faaliyet ortaklığı yapılması, başvuru sahiplerinin alanıyla ilgili olmayan faaliyet bildirimlerinde bulunulması, akademik teşvik yönetmeliğine uygun ibareli kongre ve dergi ilanlarına sıkça rastlanılması gibi bilimsel etiğe uygun olmayan birçok duruma maalesef rastlanmaktadır. Böyle bir durum çok yaygın ve genel olmamakla birlikte, akademik teşvik ödeneğinin ruhuna uygun olmayıp; akademik camiaya ve bilime katkı sağlayacağı yerde akademinin yozlaşmasına sebep olma ihtimali barındırdığından sarfınazar edilemeyecek derecede mühim bir meseledir. (YÖK'ten..., 2018)

Nitekim bazı araştırmalarda akademik yükselme ve teşvik politikalarının, doğrudan rant kollamayla ilişkilendirilmemiş olsa bile, yağmacı dergilerde yapılan yayınların artışına sebep olduğu vurgulanmaktadır. Örneğin, doçentliğe yükselme koşullarında WoS'ta dizinlenen dergilerde yayın yapma yönünde yapılan değişiklikler ve akademik teşvik yönergesinin uygulanmaya başlanmasıyla birlikte bazı alanlarda yağmacı dergilerde yapılan TR adresli yayın sayısı sırasıyla yaklaşık üç ve beş kat artmıştır (Şener ve diğerleri, 2019). Akademik yükselme ve teşvik politikalarının yağmacı dergilerde yapılan TR adresli yayın sayısının artmasında etkili olduğu başka çalışmalarda da tespit edilmiş, hatta bazı nitel çalışmalarda akademisyenlerden oluşan denekler bu tür politikaların akademisyenleri "yağmacı dergilerin kucağına" bıraktığını vurgulamışlardır (Mutlu, 2020, s. 123; Demir, 2018a, 2018b).

Özetlemek gerekirse; akademisyenlerin rant kollama davranışlarıyla ilgili olarak keşfedici örnek olay araştırmasından elde ettiğimiz bulgular, doğrudan rant kollamayla ilgili olmayan araştırmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Fakat bu araştırmalarda rapor edilen davranışlar rant kollama tanımına uygundur. Keşfedici örnek olay araştırmasının bulguları, akademik dürüstlüğe uygun olmayan ve etik dışı rant kollama davranışlarını ampirik verilere dayalı olarak açıklamakta ve belgelemektedir.

Sonuç

Bu çalışmada, WoS'tan çıkartılan şaibeli bir dergide (*The Anthropologist*) belli bir yılda (2015) yayın yapmış ve bunun karşılığında teşvik almış 155 kişinin bu yayınlardan altı yıl sonra akademik unvanlarında meydana gelen değişimler incelenmiştir. Türkiye'de uygulanan ve tamamen niceliğe dayanan akademik yükseltme ve teşvik programları bazı akademisyenleri şaibeli dergilerde gereksiz yayınlar yaparak rant kollamaya yönlendirmiştir. Her ne kadar bu çalışmada sadece bir dergide, bir yılda yapılan ve desteklenen şaibeli yayınlara odaklanılmış olsa da bu tür dergilerde TR adresli yayın yapan kişilerin sayısının çok daha yüksek olduğu bilinmektedir. Daha önce de vurgulandığı gibi, Türkiye yağmacı dergilerde⁸ en çok yayın yapan ilk üç ülke arasındadır.

8 Aslına bakılırsa yağmacı olan dergiler değil, akademisyenlerdir. Bkz. Tonta ve Madran (2022).

Öte yandan, Nijerya ya da Hindistan'da yayımlanan dergilerde Nijeryalıların ya da Hintlilerinkinden daha yüksek sayıda TR adresli yayın yapılmasının ve bu dergilerin belli bir süre sonra dizinlendikleri platformlardan çeşitli anomaliler nedeniyle çıkarılmasının yetkili merciler tarafından ciddi bir biçimde sorgulanmadığı, etkili ve yeterince caydırıcı önlemlerin alınmadığı gerek doçentlik başvuru şartları gerekse akademik ödüllendirme sistemleri incelendiğinde net bir şekilde anlaşılmaktadır.

Üniversitelerde yıllardır izlenen araştırma değerlendirme ve teşvik politikaları "rant kollamaya eğilimli, akademik dürüstlük ve araştırma etiğiyle arası pek hoş olmayan hatırı sayılır büyüklükte bir tufeyli akademisyen sınıfı"nın yetişmesine yol açmıştır (Tonta ve Al, 2022a). "Rantiye akademisyenler"den (Tonta ve Madran, 2021) oluşan bu sınıfın zamanla üniversitelerin geleceğini ipotek altına alma tehlikesi bulunmaktadır. Üniversitelerin yeni normali, rant kollayan akademisyenlerin bilimsel, ekonomik ve toplumsal değeri pek olmayan kuşkulu yayınlar yapmaları ve bunun için ödüllendirilmeleri olamaz, olmamalıdır. Üniversitelerimizde böyle bir yeni normal gerçekten istenmiyorsa, o zaman yüksek öğretimin ve üniversitelerin önceliği bu sorun üzerine ciddiyetle eğilmek ve bir an önce çözüm bulmak olmalıdır. Bilimin ve bilim yapanların nicelleştirilmesine mesafeli yaklaşarak ve sayıların diktatörlüğüne boyun eğmeyerek işe başlanabilir (Pardo Guerra, 2022; Muller, 2019). Hemen ardından, akademisyenlerde rant kollama davranışlarını tetikleyen tamamen niceliğe dayalı mevcut araştırma değerlendirme ve akademik teşvik sistemlerinin yerine niteliği ve araştırmaların kalitesini öne çıkaran araştırma değerlendirme sistemleri geliştirilmelidir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Maddi Destek

Çalışma kapsamında herhangi bir fon ya da kurul desteği alınmamıştır.

Yazar Katkısı

Yöntem, veri toplama, analiz, ilk taslağın yazımı, gözden geçirme ve düzenleme UA; kavramsallaştırma, yöntem, analiz, son sürümün yazımı, gözden geçirme ve düzenleme YT tarafından gerçekleştirilmiştir.

Etik Kurul Kararları ve İzinler

Çalışma etik kurul kararı gerektirmemektedir.

Kaynakça

- Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği. (2018, 27 Haziran). *Resmî Gazete*, no. 30461. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=201811834&MevzuatTur=21&MevzuatTertip=5>
- Akçığıt, U. ve Özcan-Tok, E. (2020). *Türkiye bilim raporu*. TÜBA. <http://www.tuba.gov.tr/files/yayinlar/raporlar/Türkiye%20Bilim%20Raporu.pdf>
- Aktan, C. C. (2003a). "Görünmez ayak" ve milletlerin israfı: Rant kollama. Aktan, C.C. (ed.) *Rant kollama ve yasal soygun* içinde (s. 7-18). Zaman Kitap.
- Aktan, C. C. (2003b). Takdim. Aktan, C.C. (ed.) *Rant kollama ve yasal soygun* içinde (s. 3-4). Zaman Kitap.
- Aktan, C. C. (2021, Eylül). Akademik rant kollama: Yükseköğretim kurumlarında rant yaratma, rant dağıtma ve rant kollama faaliyetleri. <https://tinyurl.com/2p9yunda>
- Al, U. ve Soydal, İ. (2014). Akademinin atif dizinleri ile savaşı. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 31(1), 23-42.
- Allik, J., Lauk, K. ve Realo, A. (2020). Factors predicting the scientific wealth of nations. *Cross-Cultural Research*, 54(4), 364-397. <https://doi.org/10.1177/1069397120910982>
- Babbie, E. (2007). *The practice of social research*. (11th ed.) Thomson/Wadsworth.
- Baş, T. ve Akturan, U. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Nvivo ile nitel veri analizi*. (2. bs.). Seçkin.
- By, R. T., Diefenbach, T. ve Klarner, P. (2008). Getting organizational change right in public services: The case of European higher education. *Journal of Change Management*, 8(1), 21-35.
- Checchi, D., Malgarini, M. ve Sarlo, S. (2019). Do performance-based research funding systems affect research production and impact? *Higher Education Quarterly*, 73, 45-69. <https://doi.org/10.1111/hequ.12185>
- Civera, A., Lehmann, E. E., Paleari, S. ve Stockinger, S. A. E. (2020). Higher education policy: Why hope for quality when rewarding quantity? *Research Policy*, 49(8).
- Clarivate Analytics. (2022). Journal Citation Reports. <https://incites.clarivate.com/>
- Demir, S. B. (2018a). Predatory journals: Who publishes in them and why? *Journal of Informetrics*, 12, 1296-1311. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2018.10.008>
- Demir, S. B. (2018b). Pros and cons of the new financial support policy for Turkish researchers. *Scientometrics*, 116(3), 2053-2068. <https://doi.org/10.1007/s11192-018-2833-4>
- Dönmez, R. (2020, 28 Şubat). Hile-i akademiyye. (blog yazısı). *Eski Şehir Günlüğü*. <https://recaidonmez.com/2020/02/28/hile-i-akademiyye/>
- Ercan, Z. (2016, 1 Haziran). Yozlaştırılan akademi: Teşvik. *Bilim ve Gelecek*, (148). <https://bilimvegelecek.com.tr/index.php/2016/06/01/yozlasteril-an-akademi-tesvik/>
- Eshchanov, B., Abduraimov, K., Ibragimova, M. ve Eshchanov, R. (2021). Efficiency of "publish or perish" policy—Some considerations based on the Uzbekistan experience. *Publications*, 9, 33. <https://doi.org/10.3390/publications9030033>
- Fernández-Cano, A. (2021). Letter to the Editor: publish, publish ... cursed! *Scientometrics*, 126, 3673-3682. <https://doi.org/10.1007/s11192-020-03833-7>

- Hartley, J. (2008). *Academic writing and publishing: A practical handbook*. Routledge.
- Hedding, D. W. (2019). Payouts push professors towards predatory journals. *Nature*, 565(7739), 267. <https://doi.org/10.1038/d41586-019-00120-1>
- KRE. (2022). The Anthropologist. <http://www.krepublishers.com/theanthropologist.html>
- Kılıncı, O. (2007). Vaka çalışmalarında kavramsal çerçeve oluşturma ve tanımlamalar. A. Yüksel, B. Mil ve Y. Bilim (ed.) *Nitel araştırma: Neden, nasıl, niçin?* içinde (s. 183-212). Detay Yayıncılık.
- Koçak, Z. (2019). Predatory publishing and Turkey (editorial). *Balkan Medical Journal*, 36(4), 199–201. <https://doi.org/10.4274/balkanmedj.galenos.2019.2019.4.001>
- Krueger, A. O. (1974, Haziran). The political economy of the rent-seeking society. *American Economic Review*, 64(3), 291-303.
- Latkov, A. (2014). Trends of rent-seeking theory. Munich Personal RePEc Archive. https://mpra.ub.uni-muenchen.de/62864/1/MPRA_paper_62864.pdf
- Muller, J. Z. (2019). Sayıların diktatörlüğü: Başarıyı rakamlarla ölçme saplantısı ve çözüm yolları. (Çev. A. Kamacıoğlu). The Kitap.
- Muller, S. M. (2017). Academics as rent seekers: Distorted incentives in higher education, with reference to the South African case. *International Journal of Education Development*, 52, 58-67. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2016.11.004>
- Muthama, E. ve McKenna, S. (2020, Ağustos). The unintended consequences of using direct incentives to drive the complex task of research dissemination. *Education As Change*, 24. <https://doi.org/10.25159/1947-9417/6688>
- Mutlu, G. (2020). Türk akademisyenlerin yağmacı dergilere ilişkin görüşleri: Bir nitel betimsel çalışma. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 107-134. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.8c.1s.6m>
- Nagin, D. S., Rebitzer, J. B., Sanders, S. ve Lowell J. T. (2002). Monitoring, motivation, and management: The determinants of opportunistic behavior in a field experiment. *American Economic Review*, 92(4), 850-873.
- Osuna, C., Cruz-Castro, L. ve Sanz-Menéndez, L. (2011). Overturning some assumptions about the effects of evaluation systems on publication performance. *Scientometrics*, 86(3), 575–592. <https://doi.org/10.1007/s11192-010-0312-7>
- Önder, Ç. ve Erdil, S. E. (2017). Opportunities and opportunism: Publication outlet selection under pressure to increase research productivity. *Research Evaluation*, 26(2), 66-77.
- Öztürk, K. (2012). Şişme dergiler ve yayın etiği ihlalleri. *Matematik Dünyası*, (2), 69-75.
- Pardo Guerra, J. P. (2022). Chains of knowledge. Pardo Guerra, J.P. *The quantified scholar: How research evaluations transformed the British social sciences* içinde (Bölüm 1). Columbia University Press. <https://pardoguerra.org/chapter-1-chains-of-knowledge/>
- Satoğlu, E. B., Balkış, G. ve Damar, H. (2021). TÜBİTAK araştırma geliştirme ve proje desteklerinin akademik araştırma faaliyetlerine olan etkisi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 11(1), 83-91. <https://doi.org/10.5961/jhes.2021.431>

- Şener, M., Davulcu, C. D., Tahta, M. ve Günel, İ. (2019). Predatory journal preference in the field of orthopaedics and traumatology in Turkey. *Acta Orthopaedica et Traumatologica Turcica*, 53, 390-393. <https://www.aott.org.tr/en/predatory-journal-preference-in-the-field-of-orthopaedics-and-traumatology-in-turkey-166630>
- TÜBİTAK Türkiye Adresli Uluslararası Bilimsel Yayınları Teşvik (UBYT) Programı Uygulama Usul ve Esasları. (2015). (237-BK EK 1). https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/237bk-ek1_0.pdf
- TÜBİTAK Türkiye Adresli Uluslararası Bilimsel Yayınları Teşvik (UBYT) Programı Uygulama Usul ve Esasları. (2021, 8 Temmuz). https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/33_YK_islenmis_hali_UBYT.pdf
- Taylor & Francis Online. (2022). The Anthropologist: List of issues. <https://www.tandfonline.com/loi/ranp20>
- Tomaselli, K. G. (2018). Perverse incentives and the political economy of South African academic journal publishing. *South African Journal of Science*, 114(11/12), 1-6. <https://doi.org/10.17159/sajs.2018/4341>
- Tonta, Y. (2014a, 11 Temmuz). Akademik performans, öğretim üyeliğine yükseltme ve yayın destekleme ölçütleriyle ilgili bir değerlendirme. <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/tonta-yukseltme-kriterlerihakkinda-degerlendirme-11-Temmuz-2014.pdf>
- Tonta, Y. (2014b). Use and misuse of bibliometric measures for assessment of academic performance, tenure and publication support. *Metrics 2014: Workshop on Informetric and Scientometric Research (SIG/MET). 77th Annual Meeting of the Association for Information Science and Technology, October 31-November 5, 2014, Seattle, WA*. <http://bit.ly/1ur3cGN>
- Tonta, Y. (2017). TÜBİTAK Türkiye Adresli Uluslararası Bilimsel Yayınları Teşvik (UBYT) Programının değerlendirilmesi. TÜBİTAK ULAKBİM. <https://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/tonta-tubitak-ubyt-programinin-degerlendirilmesi.pdf>
- Tonta, Y. (2018a). Does monetary support increase the number of scientific papers? An interrupted time series analysis. *Journal of Data and Information Science*, 3(1), 19-39. <https://doi.org/10.2478/jdis-2018-0002>
- Tonta, Y. (2018b, 5 Aralık). Araştırma değerlendirme üzerine. *Sarkaç*. <https://sarkac.org/2018/12/arastirma-degerlendirme-uzerine/>
- Tonta, Y. ve Akbulut, M. (2020a, 23 Eylül). Performansa dayalı akademik teşvik sistemleri üzerine. *Sarkaç*. <https://sarkac.org/2020/09/performansa-dayali-akademik-tesvik-sistemleri-uzerine/>
- Tonta, Y. ve Akbulut, M. (2020b). Does monetary support increase citation impact of scholarly papers? *Scientometrics*, 125(2), 1617-1641. <https://doi.org/10.1007/s11192-020-03688-y>
- Tonta, Y. ve Akbulut, M. (2020c). TÜBİTAK Türkiye Adresli Uluslararası Bilimsel Yayınları Teşvik (UBYT) Programının yeni destek algoritmasının değerlendirilmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 34(4), 606-637. <https://doi.org/10.24146/TK.799197>
- Tonta, Y. ve Al, U. (2022a, 15 Mart). Üniversitelerde rant kollama. *Sarkaç*. <https://sarkac.org/2022/03/universitelerde-rant-kollama/>
- Tonta, Y. ve Al, U. (2022b, 14 Nisan). Yüksek öğretimde kaliteyi sayılarla ölçme yanılığısı. *Sarkaç*. <https://sarkac.org/2022/04/yuksek-ogretimde-kaliteyi-sayilarla-olcme-yaniligisi/>

- Tonta, Y. ve Madran, O. (2021, 12 Şubat). Rantiye akademisyenler (video). *Akademiden Notlar*, 36. <https://www.youtube.com/watch?v=ku3YqEes6dw>
- Tonta, Y. ve Madran, O. (2022, 28 Ocak). Yağmacı dergiler (video). *Akademiden Notlar*, 63. <https://youtu.be/cpi1G8n3Y6k?t=965>
- ÜAK. (2019). Duyuru. https://www.uak.gov.tr/DuyuruBelgeleri/gecmis-duyurular/2019-mart-donemi/2019E_Duyuru_Y%C3%96K%20Karar%C4%B1_140319.pdf
- ÜAK. (2020a). 2016 Nisan ve öncesi dönemler doçentlik başvuru şartları. <https://www.uak.gov.tr/Sayfalar/docentlik/basvuru-sartlari/2016-nisan-ve-oncesi-donemi-docentlik-basvuru-sartlari.aspx>
- ÜAK. (2020b). 2018 Nisan dönemi doçentlik başvuru şartları. <https://www.uak.gov.tr/Sayfalar/docentlik/basvuru-sartlari/2018-nisan-donemi-docentlik-basvuru-sartlari.aspx>
- ÜAK. (2022, 25 Ocak). Yağmacı/Şaibeli Dergiler Hakkında Duyuru. (2022, 25 Ocak). <https://www.uak.gov.tr/DuyuruBelgeleri/2022/yagmac%C4%B1-saibeli-dergiler-hk-duyuru-25012022.pdf>
- Xia, J., Harmon, J. L., Connolly, K. G., Donnelly, R. M., Anderson, M. R. ve Howard, H. A. (2015). Who publishes in “predatory” journals? *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 66, 1406–1417.
- YÖK'ten “utandıran” uyarı! Akademisyenler de bunu yaparsa. (2018, Ocak). *SGK Rehberi Haber ve Bilgi Portalı*. <https://www.sgkrehberi.com/haber/143842/>
- Yükseköğretim Kanunu. (1981, 6 Kasım). *Resmî Gazete*, no. 17506. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.pdf>
- Yükseköğretim Personel Kanunu. (1983, 13 Ekim). *Resmî Gazete*, no. 18190. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2914.pdf>
- Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. (2018, 6 Mart). *Resmî Gazete*, no. 30352. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.7100.pdf>